

EUROPESE
COMMISSIE

Straatsburg, 17.6.2025
COM(2025) 820 final

**MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE
RAAD**

Omnibuspakket voor defensiegereedheid

Omnibuspakket voor defensiegereedheid

Europa wordt geconfronteerd met een acute en toenemende dreiging. De enige manier waarop wij vrede in Europa kunnen garanderen, is door gereed te zijn om degenen af te schrikken die ons kwaad willen doen. Er woedt opnieuw een zeer intensief gewapend conflict in Europa en de internationale orde die na de Tweede Wereldoorlog en de Koude Oorlog tot stand is gekomen, ligt onder vuur. Zoals opgemerkt in het Gezamenlijk Witboek over de gereedheid van de Europese defensie 2030⁽¹⁾ (hierna het “Witboek” genoemd) “[zal] in de tweede helft van dit decennium en daarna [...] een nieuwe internationale orde tot stand worden gebracht. Tenzij wij zowel binnen onze regio als daarbuiten vorm geven aan deze orde, zullen wij de uitkomst van deze internationale wedloop passief moeten ondergaan, met alle negatieve gevolgen van dien, met inbegrip van het reële vooruitzicht van een grootschalige oorlog.”

In de snel veranderende wereld van vandaag is ook ons veiligheidslandschap veranderd. De dreigingen waarmee we worden geconfronteerd, zijn groter, meer mondiaal, en variëren van machtige georganiseerde criminele netwerken en terrorisme tot hybride dreigingen die worden aangewakkerd door desinformatie, angst en sabotage van onze kritieke infrastructuur, vaak als gevolg van handelen van vijandige buitenlandse overheidsactoren. Zij vormen een directe bedreiging voor onze manier van leven en ons vermogen om door middel van democratische processen onze eigen toekomst te bepalen. Hoewel de Unie niet in staat van oorlog verkeert, wordt Europa als gevolg van het zeer intensieve conflict aan haar grenzen en de agressieve houding van Rusland geconfronteerd met een situatie die niet vreedzaam is en kunnen onze veiligheid en ons doel om aan een toekomst zonder dwang en agressie te bouwen niet als vanzelfsprekend worden beschouwd. We hebben gezien hoe Rusland de uitvoer van gas als wapen heeft ingezet, wat heeft geleid tot voorzieningonzekerheid en abrupte prijsstijgingen, en hoe het bewust de energie-infrastructuur van Oekraïne tot doelwit heeft gemaakt. Onze veiligheid is afhankelijk van zowel civiele als militaire paraatheid.⁽²⁾

Volgens dreigingsbeoordelingen door verschillende inlichtingendiensten van de EU is de capaciteit van Rusland voor de productie van militair materiaal enorm toegenomen en zou het over de militaire vermogens beschikken om in de komende drie tot vijf jaar de eenheid van de westerse landen en de doeltreffendheid van artikel 5 van het Noord-Atlantisch Verdrag en van artikel 222 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de proef te stellen. Dit vereist een verschuiving naar een mentaliteit van defensiegereedheid en een onmiddellijke intensivering van inspanningen om tegen 2030 opnieuw gereedheid en afschrikking op defensiegebied te verwezenlijken. In dit kader moet defensiegereedheid worden gezien als het vermogen van de lidstaten en de defensie-industrie van de Unie om op defensiegerelateerde crises te anticiperen en te reageren en dergelijke crises te voorkomen. Defensiegereedheid is afhankelijk van de beschikbaarheid van de industriële defensiecapaciteit die nodig is om de middelen, vermogens en infrastructuur te verwerven en in stand te houden die vereist zijn voor een doeltreffende en flexibele respons op crises en daarmee verbandhoudende acties van de lidstaten, en voor het afschrikken van potentiële dreigingen door middel van geloofwaardige paraatheid.

⁽¹⁾ “Gezamenlijk Witboek over de gereedheid van de Europese defensie 2030”, JOIN(2025) 120 final van 19 maart 2025.

⁽²⁾ Met de strategie voor een paraatheidsunie wordt beoogd de weerbaarheid van de EU te vergroten door haar uit te rusten met de vereiste vermogens voor het anticiperen op en het beheersen van alle dreigingen en gevaren. Europese strategie voor een paraatheidsunie: JOIN(2025) 130 final van 26.03.2025.

De wederopbouw van de Europese defensie vereist, om te beginnen, enorme investeringen voor de lange termijn in een geest van solidariteit en samenwerking tussen de Unie en de lidstaten en als onderdeel van strategische allianties binnen de NAVO en met gelijkgestemde derde landen. Het is van essentieel belang om de werkzaamheden op alle gebieden te versnellen om de Europese defensiegereedheid met spoed op te voeren en ervoor te zorgen dat Europa uiterlijk in 2030 een sterke en toereikende Europese defensiepositie heeft.

Om een echt onafhankelijk Europa op te bouwen, moet er absoluut een nieuwe vorm van **Pax Europaea** voor de 21e eeuw worden ontwikkeld; een vorm van vrede die door Europa zelf wordt vormgegeven en beheerd. De Unie stelt daarom met een ongekennde actie de lidstaten in staat om in het kader van het ReArm Europe-plan/Readiness 2030 tot 800 miljard EUR vrij te maken voor extra defensie-uitgaven om de vrede de komende vier jaar te verdedigen. Meer dan de helft van de lidstaten heeft verzocht om activering van de nationale ontsnappingsclausule in het kader van het stabiliteits- en groeipact, waarbij zij gebruik hebben gemaakt van de flexibiliteit om hun defensie-uitgaven aanzienlijk te verhogen. Naar aanleiding van de oproep van de Europese Raad aan de Europese Commissie om vaart te zetten achter de werkzaamheden op alle gebieden om de defensiegereedheid van Europa binnen de komende vijf jaar resoluut op te voeren⁽³⁾, zullen met dit omnibuspakket voor defensiegereedheid de inspanningen van de lidstaten worden ondersteund om de industriële defensiebasis en de algemene defensiegereedheid en -flexibiliteit van de EU tegen 2030 te versterken door de noodzakelijke voorwaarden te scheppen om investeringen in defensievermogens te vervroegen, de industrie de nodige voorspelbaarheid te bieden en de administratieve rompslomp te verminderen.

Bij de omvang van de vereiste inspanningen moet rekening worden gehouden met het aanzienlijke en chronische gebrek aan investeringen in defensie van de afgelopen decennia en de gecumuleerde lacunes in defensie-investeringen van de lidstaten. Het voorbeeld van zware artilleriemunitie laat duidelijk zien welke problemen ontstaan als gevolg van een jarenlang gebrek aan investeringen. Bijgevolg zouden de lidstaten geconfronteerd worden met kritieke tekorten in geval van een zeer intensief conflict. De toch al beperkte voorraden zijn bovendien verder uitgeput als gevolg van de aan Oekraïne verleende steun. Vanwege de geringe vraag is de productiecapaciteit van de Europese technologische en industriële defensiebasis de afgelopen decennia aanzienlijk verminderd, waardoor de lidstaten enorm worden beperkt in hun vermogen om voorraden snel aan te vullen en opnieuw een geloofwaardige en betrouwbare defensiepositie te verwezenlijken.

Een echt functionerende EU-brede markt voor defensie-uitrusting, waarin innovatie en concurrentievermogen centraal staan bij de vernieuwing van Europa, is voor de lidstaten de meest doeltreffende manier om hun arsenaal opnieuw te bevoorraden en hun gereedheid in geval van conflicten te vergroten. Dit komt doordat een dergelijke markt drie voordelen biedt. Ten eerste worden de lidstaten zo in staat gesteld schaalvoordelen te benutten waardoor zij kunnen profiteren van een brede en stabielere defensiemarkt. Ten tweede wordt de afhankelijkheid van de lidstaten van leveranciers uit derde landen verminderd door de toegang tot alle leveranciers in de EU te vergemakkelijken, wat een aanzienlijk voordeel betekent in het huidige geopolitieke landschap en wat ervoor zorgt dat de strategische onafhankelijkheid van de Unie op de lange termijn houdbaar blijft. Ten derde wordt het concurrentievermogen van de Europese technologische en industriële

⁽³⁾ Conclusies van de Europese Raad, 20 maart 2025.

defensiebasis gesteund door ervoor te zorgen dat defensie-uitgaven bijdragen tot groei en ontwikkeling van de gehele industrie in heel Europa.

Het huidige in vredetijd vastgestelde regelgevingskader van de Unie is niet volledig aangepast aan de doelstelling om de vermogens en militaire gereedheid te ontwikkelen die nodig zijn om op geloofwaardige wijze gewapende agressie af te schrikken en om de doeltreffende en snelle inzet van de hierboven genoemde noodzakelijke grote investeringen te vergemakkelijken. Verschillende niet-defensiespecifieke wetgevende handelingen van de EU zijn niet bevorderlijk voor de langetermijninvesteringen van de Europese technologische en industriële defensiebasis in defensievermogens die nodig zijn om dreigingen af te schrikken en de veiligheid van de Unie en haar burgers te waarborgen. De Europese technologische en industriële defensiebasis is een zeer specifieke sector, waarvan de primaire doelstelling niet uitsluitend economisch is. Deze sector is gericht op de behoeften van de strijdkrachten van de lidstaten en zorgt ervoor dat de vereiste hoeveelheid met het vereiste technische prestatieniveau tijdig, tegen concurrerende kosten wordt geleverd. Het regelgevingskader van de Unie moet geschikt zijn voor de defensiegereedheidsdoelstelling waarmee de lidstaten in staat worden gesteld om in een versneld en flexibel tempo te investeren, bouwen, onderzoek uit te voeren en producten en diensten van hoge kwaliteit te leveren, projecten goed te keuren en aanbestedingen te doen en tegelijkertijd aan de hoge onderzoeks- milieu- en sociale normen te voldoen die van de Europese Unie een wereldleider op deze gebieden maken. Om de uitbreiding van de productiecapaciteit van de Europese defensie-industrie te versnellen zodat de productiecapaciteit snel het niveau bereikt dat vereist is voor de voorbereiding op een conflict met een hoge intensiteit en daardoor een dergelijk conflict afweert, moeten processen aanzienlijk worden vereenvoudigd en moeten regelgevings- en administratieve lasten in alle sectoren worden weggenomen.

Deze enorme inspanning biedt bovendien de gelegenheid om de strijdkrachten van de lidstaten te moderniseren en de investeringen van de Europese technologische en industriële defensiebasis op te voeren. Er moet rekening worden gehouden met het versnelde tempo van de ontwikkeling van militaire technologie en het risico van snelle veroudering zoals is gebleken uit de aanhoudende zeer intensieve Russische agressie tegen Oekraïne en het doordringen van disruptieve technologieën in de toeleveringsketens voor defensie. Om investeringen in defensie toekomstbestendig te maken en om het innovatiepotentieel van de Europese technologische en industriële defensiebasis te ontsluiten, is het belangrijk om innovatiecycli te stimuleren, met name door procedures voor gezamenlijk onderzoek in het kader van het Europees Defensiefonds⁽⁴⁾ verder te vereenvoudigen en te versnellen. Bovendien is steun voor start-ups en scale-ups van cruciaal belang om innovatie en concurrentievermogen in de EU te bevorderen, met name door de Accelerator van de Europese Innovatieraad (EIC), STEP en het Scaleup Europe Fund (Europees fonds voor schaalvergroting) open te stellen voor technologieën voor tweërlei gebruik en voor defensie.

Door de Europese technologische en industriële defensiebasis te versterken, moet het feit dat de voornaamste technologieën en materialen voor tweërlei gebruik bestemd zijn, beter tot uiting komen. Digitale, geavanceerde elektronica, connectiviteit of chemische stoffen: het zijn allemaal cruciale elementen van de agenda voor het concurrentievermogen van de Unie, alsook voor haar weerbaarheid op defensiegebied. In de Europese strategie voor een

⁽⁴⁾ Verordening (EU) 2021/697 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2021 tot oprichting van het Europees Defensiefonds en tot intrekking van Verordening (EU) 2018/1092 (PB L 170 van 12.5.2021, blz. 149).

paraatheidsunie wordt benadrukt dat de EU bij al haar vermogensplanning en investeringen in infrastructuur nagaat of tweërlei gebruik mogelijk is, bijvoorbeeld als het gaat om militaire mobiliteit, massa-evacuaties, beveiligde communicatie en connectiviteit, maritieme veiligheid, cybercapaciteit en ruimtevaartactiva en -diensten. Om dergelijke synergieën tussen innovatie op civiel en defensiegebied aan te moedigen en de ontwikkeling van kritieke waarde- en toeleveringsketens te waarborgen, zullen de vereenvoudigingsmaatregelen die in het kader van dit initiatief worden vastgesteld, in voorkomend geval van toepassing zijn op technologieën en materialen voor tweërlei gebruik.

In deze mededeling doet de Commissie op basis van ervaring en input van brede openbare raadplegingen ambitieuze voorstellen voor vereenvoudigingen in wetgeving en programma's die specifiek zijn voor defensie, alsook in wetgeving die niet specifiek is voor defensie, teneinde regelgevingsbelemmeringen weg te nemen en de defensiegereedheid en het uitbouwen van de industrie in de EU te vergemakkelijken. In deze mededeling worden ook duidelijker interpretaties gepresenteerd van beschikbare afwijkingen in EU-wetgeving die de lidstaten mogelijk niet ten volle hebben benut.

1. Defensiewetgeving en industriële defensieprogramma's van de EU

Overheidsopdrachten op defensiegebied

De richtlijn betreffende overheidsopdrachten op veiligheids- en defensiegebied⁽⁵⁾ is bedoeld om de voorwaarden voor het functioneren van een EU-brede markt voor defensieproducten te waarborgen. Belanghebbenden vinden de procedures in het kader van de richtlijn echter vaak te complex en omslachtig, en er zijn onevenredig veel middelen voor nodig van de lidstaten. Het is daarom noodzakelijk om de bepalingen van de richtlijn te vereenvoudigen en er tegelijkertijd voor te zorgen dat de doelstellingen ervan worden verwezenlijkt, met name door meer gestroomlijnde en efficiëntere procedures voor overheidsopdrachten op defensiegebied mogelijk te maken. Hierdoor zullen de lidstaten in staat zijn om zich op de meest kritieke contracten concentreren, middelen doeltreffender toe te wijzen en de administratieve lasten voor de industrie te verlichten.

Hoewel een volledige herziening van de richtlijn is gepland voor 2026, moeten de aanbestedingsregels nu al worden vereenvoudigd om de urgentie en prioriteit voor Europa om zijn defensie weer op te bouwen te ondervangen, om meer flexibiliteit te bieden voor gemeenschappelijke aanbestedingen door verschillende lidstaten, en om aanbestedingen te stimuleren van innovatieve oplossingen die nodig zijn om tegen 2030 defensiegereedheid te bereiken. De beschikbaarheid van aanbestedingscontracten en de voorspelbaarheid op de lange termijn van de vraag zijn de twee belangrijkste factoren voor de industrie om haar productie op te schroeven en doelstellingen op het gebied van defensiegereedheid te behalen. Daartoe stelt de Commissie voor om de drempels voor toepassing van de richtlijn voor opdrachten voor leveringen en diensten te verhogen tot 900 000 EUR. Hierdoor zal een aanzienlijk aantal kleinere contracten, die geen belangrijke gevolgen voor de interne markt hebben, buiten het toepassingsgebied van de richtlijn vallen, en zal er vanwege een

⁽⁵⁾ Richtlijn 2009/81/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende de coördinatie van de procedures voor het plaatsen door aanbestedende diensten van bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten op defensie- en veiligheidsgebied, en tot wijziging van Richtlijnen 2004/17/EG en 2004/18/EG (PB L 216 van 20.8.2009, blz. 76).

vermindering van de administratieve en economische lasten economische efficiëntie ontstaan voor de lidstaten en de aanvragers.

De lage en versnipperde defensie-uitgaven van de lidstaten aan innovatie hebben negatieve gevolgen voor opkomende disruptieve technologieën die van vitaal belang zijn voor toekomstige defensievermogens. Door aanbesteding van innovatieve oplossingen te stimuleren, wordt bijgedragen aan de transformatie van defensie door disruptieve innovatie, aangezien de wijze van oorlogsvoering op verschillende vlakken fundamenteel wordt veranderd door nieuwe technologieën (bv. artificiële intelligentie, cloud- en kwantumcomputing, geavanceerde en veilige connectiviteit, autonome systemen). De nieuwe mogelijkheid voor rechtstreekse aanbesteding van innovatieve producten en diensten die voortvloeien uit gelijktijdige en concurrerende onderzoeksprojecten waarvoor door lidstaten contracten zijn gesloten, is geschikt voor de meest baanbrekende onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten waarvan aan het begin van de aanbesteding van onderzoek en ontwikkeling niet kan worden vastgesteld wat de verwachte resultaten zullen zijn. In combinatie met snellere voorwaarden voor innovatiegerichte aanbestedingen en samenwerkingsprojecten, met inbegrip van de invoering van de vereenvoudigde procedure voor innovatiepartnerschap en verduidelijkingen betreffende de verwerving van resultaten van projecten die vanuit het Europees Defensiefonds (EDF) worden gefinancierd, zal door die nieuwe mogelijkheid een naadloze overgang van onderzoek naar aanbesteding worden ondersteund, zodat de lidstaten kunnen profiteren van innovatieve oplossingen die via deze projecten zijn ontwikkeld.

Vanwege het uitdagende tempo waarin de lidstaten op dit moment hun arsenaal moeten aanvullen, moet er ook gebruik kunnen worden gemaakt van reeds beschikbare defensieproducten. Om de lidstaten in staat te stellen snel identieke, onmiddellijk beschikbare uitrusting aan te besteden, moet de procedure van gunning via onderhandelingen zonder voorafgaande bekendmaking van een aankondiging van een opdracht tijdelijk worden uitgebreid tot gemeenschappelijke aanbestedingen en gemeenschappelijk onderhoud. Hierdoor zouden de lidstaten in staat worden gesteld om middelen te bundelen en te profiteren van schaalvoordelen voor de snelle verwerving van uitrusting en vermogens. Het zou een aanvulling vormen op de bestaande, in de richtlijn verankerde flexibiliteit voor de urgentie als gevolg van een crisissituatie, die schadelijke gebeurtenissen omvat die in de toekomst worden verwacht⁽⁶⁾, waaronder zeer intensieve conflicten aan de grenzen van de EU en geloofwaardige bedreigingen van de veiligheid van de Unie en haar lidstaten.

Dankzij extra flexibiliteit in raamovereenkomsten met een verlengde geldigheidsduur tot maximaal tien jaar die open worden gesteld voor andere lidstaten, zoals voorgesteld in de verordening betreffende het programma voor de Europese defensie-industrie (EDIP)⁽⁷⁾, zullen de lidstaten worden geholpen om hun vermogensdoelstellingen sneller, tegen lagere kosten en met meer interoperabiliteit verwezenlijken. De Commissie roept de lidstaten op hun nationale aanbestedingsregels dringend te herzien om extra lasten voor deelnemers aan openbare aanbestedingsprocedures weg te nemen (“goldplating”). Door statistische rapportageverplichtingen voor de lidstaten te schrappen, zal de administratieve rompslomp

⁽⁶⁾ De definitie van “crisissituatie” in artikel 1, punt 10, van Richtlijn 2009/81/EG omvat scenario’s waarin “een [...] schadelijke gebeurtenis geacht wordt in de zeer nabije toekomst plaats te zullen vinden”.

⁽⁷⁾ Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van het programma voor de Europese defensie-industrie en van een kader van maatregelen ter waarborging van de tijdige beschikbaarheid en levering van defensieproducten (“EDIP-verordening”), 5.3.2024, COM(2024) 150 final.

afnemen, terwijl de toepassing van de energie-efficiëntierichtlijn⁽⁸⁾ op de defensiesector in de evaluatie van de richtlijn in 2026 zal worden verduidelijkt.

Overdrachten van defensieproducten binnen de EU

Snelle overdrachten van defensiegerelateerde producten binnen de Unie zijn van essentieel belang om de volledige industriële en technologische capaciteit in de hele Unie te mobiliseren en om synergieën, schaalvoordelen en innovatie tot stand te brengen en voorzieningszekerheid te waarborgen. Belanghebbenden hebben in de openbare raadpleging gewezen op het gebrek aan harmonisatie van de controlesystemen van de lidstaten en op onvoldoende gebruik van algemene overdrachtsvergunningen (het belangrijkste vereenvoudigingsinstrument⁽⁹⁾ waarin de richtlijn voorziet), en zij riepen op om de complexiteit en vertragingen in verband met de controle van overdrachten binnen de EU weg te nemen. Daarnaast wezen zij op knelpunten als gevolg van het gebrek aan tijdige toestemming voor overdrachten bij de uitvoering van EDF-projecten en op de zware last als gevolg van het beheer van meerdere nationale eindgebruikerscertificaten of andere manieren om overdrachten binnen de EU te beperken.

Wat de bevoegdheden zoals bepaald in de Verdragen betreft, zal de Commissie nauw samenwerken met de lidstaten om overdrachten van defensieproducten aan de strijdkrachten van de lidstaten, overdrachten in toeleveringsketens en overdrachten binnen door de EU gefinancierde projecten alsook het beheer van eindgebruikerscertificaten te vereenvoudigen. Door de voorgestelde wijzigingen zal de vertraging bij de uitvoering van projecten aanzienlijk worden verminderd en zal de administratieve rompslomp voor deelnemers aan EDF-projecten worden teruggedrongen. De lidstaten kunnen andere categorieën overdrachten vrijstellen van de verplichting tot voorafgaande toestemming en zij worden aangemoedigd om het gebruik van algemene overdrachtsvergunningen te verbreden en het toepassingsgebied ervan uit te breiden en te harmoniseren. Door het voordeel van algemene overdrachtsvergunningen uit te breiden naar overdrachten door gecertificeerde bedrijven, zullen de certificering van bedrijven en robuuste nalevingsprogramma's voor de controle van overdrachten binnen de EU worden gestimuleerd en zullen tegelijkertijd de administratieve lasten daarvan aanzienlijk worden verminderd. Om grensoverschrijdende transacties in toeleveringsketens te faciliteren en het opvoeren van de productie te versnellen, in overeenstemming met de richtlijn betreffende de overdracht van defensiegerelateerde producten binnen de EU⁽¹⁰⁾, roept de Commissie de lidstaten op, af te zien van beperkingen op overdrachten binnen de EU van onderdelen die in een andere lidstaat in een eindproduct zullen worden geïntegreerd en die niet afzonderlijk kunnen worden wederuitgevoerd, op zijn minst door het minimalisatiebeginsel toe te passen dat reeds door sommige lidstaten wordt gebruikt. Tot slot

⁽⁸⁾ Richtlijn (EU) 2023/1791 van het Europees Parlement en de Raad van 13 september 2023 betreffende energie-efficiëntie en tot wijziging van Verordening (EU) 2023/955 (herschikking) (PB L 231 van 20.9.2023, blz. 1).

⁽⁹⁾ Dankzij algemene overdrachtsvergunningen is het mogelijk om ex-antecontroles (controle voorafgaand aan de overdracht) te vervangen door ex-postcontroles (controle nadat de overdracht heeft plaatsgevonden). Als gevolg van deze wijziging is het doorgaans mogelijk om een overdracht binnen één tot drie dagen uit te voeren. De gemiddelde tijd die de controlerende autoriteiten nodig hebben om een eenvoudige individuele overdrachtsvergunning van tevoren te verwerken, kan grofweg worden geschat op zes tot zeven weken, waarbij vergunningsprocedures vaak aanzienlijk meer tijd kosten.

⁽¹⁰⁾ Artikel 4, lid 8, van Richtlijn 2009/43/EG van het Europees Parlement en de Raad van 6 mei 2009 betreffende de vereenvoudiging van de voorwaarden voor de overdracht van defensiegerelateerde producten binnen de Gemeenschap (PB L 146 van 10.6.2009, blz. 1).

stelt de Commissie voor de rapportageverplichtingen voor overdrachten van niet-tastbare technologie te vereenvoudigen.

Europees Defensiefonds (EDF)

Het Europees Defensiefonds is het enige EU-instrument waarmee gezamenlijk defensieonderzoek en -ontwikkeling wordt ondersteund. Bij de tussentijdse evaluatie van het fonds door de Commissie en bij uitgebreide raadplegingen van belanghebbenden is de algemene doeltreffendheid en relevantie van het fonds bevestigd en werd ook benadrukt dat procedures verder moeten worden vereenvoudigd en administratieve lasten verminderd. Daarom stelt de Commissie voor om de flexibiliteit bij de uitvoering van het EDF uit te breiden.

De Commissie stelt voor de gunningscriteria voor de beoordeling van voorstellen te verduidelijken en te vereenvoudigen en introduceert de mogelijkheid om op basis van de doelstellingen van de oproepen tot het indienen van voorstellen uitsluitend de relevantste gunningscriteria te selecteren en zo het evaluatieproces sneller, flexibeler en minder belastend te maken. Door de mogelijkheid van de uitvoering van het EDF door middel van jaarlijkse of meerjarige werkprogramma's in combinatie met een verduidelijking van de regels inzake onderhandse gunningen alsook een uitbreiding van de mogelijkheden voor indirect beheer zal meer flexibiliteit en voorspelbaarheid worden geboden bij de planning en uitvoering van EDF-projecten met flexibele beheerprocedures en beperkte administratieve lasten. Naar aanleiding van het voorstel voor een vierde investeringsgebied voor defensietechnologieën in het kader van het platform voor strategische technologieën voor Europa (STEP)⁽¹¹⁾ stelt de Commissie voor om pre-commerciële inkoop en toegangsrechten van medefinancierende lidstaten tot de resultaten van ontwikkelingsprojecten te vereenvoudigen zodat de daaruit voortvloeiende EDF-projecten zo snel mogelijk tot stand gebracht worden en innovatie- en disruptieve technologieën voor defensie worden gestimuleerd.

Tot slot zal de Commissie aanvullende maatregelen treffen om de beoordeling van voorstellen te versnellen en de tijd voor het tekenen van subsidieovereenkomsten en het doen van betalingen te verkorten, zoals een hoog niveau van uitbesteding (meer dan 30 %), verlenging van de geldigheidsduur van de beoordeling betreffende eigendom/zeggenschap voor begunstigden van 18 tot minimaal 36 maanden en de introductie van een standaardbepaling inzake niet-heroverdracht. Om tegemoet te komen aan de verzoeken van belanghebbenden om een eenvoudig en veilig systeem voor de uitwisseling van vertrouwelijke en gevoelige informatie, wordt het SUE-systeem ("Secret de l'Union Européenne"-systeem) geleidelijk uitgerold bij de Commissie, de lidstaten en de industrie met als doel alle lidstaten in het begin van 2026 met dit systeem uit te rusten zodra de noodzakelijke accreditatie- en aanvaardingsprocedures door de lidstaten zijn afgerond, en wordt tegelijkertijd het opzetten van een geclassificeerde cloud voor de uitwisseling van gerubriceerde informatie, tot en met het niveau RESTREINT UE/EU RESTRICTED, bij de uitvoering van gerubriceerde defensieprojecten onderzocht. De bij dit Omnibuspakket ingevoerde vereenvoudigingen kunnen met terugwerkende kracht worden toegepast op reeds bestaande EDF-projecten.

⁽¹¹⁾ Verordening (EU) 2024/795 van het Europees Parlement en de Raad van 29 februari 2024 tot oprichting van het platform voor strategische technologieën voor Europa ("STEP") en tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG en Verordeningen (EU) 2021/1058, (EU) 2021/1056, (EU) 2021/1057, (EU) nr. 1303/2013, (EU) nr. 223/2014, (EU) 2021/1060, (EU) 2021/523, (EU) 2021/695, (EU) 2021/697 en (EU) 2021/241 (PB L, 2024/795, 29.2.2024).

In overeenstemming met het Witboek waarin wordt opgeroepen tot een grotere deelname van Oekraïne aan EDF-acties en uitbreiding van de samenwerking tussen de EU en Oekraïne, moeten kosten voor testactiviteiten in Oekraïne in aanmerking komen voor financiering uit het EDF. Hierdoor zou de Europese technologische en industriële defensiebasis de actieve oorlogssituatie in Oekraïne kunnen benutten wat betreft het uitvoeren van tests (vermogens voor snel testen, 24-uurs testen, en testen op het slagveld), zodat snelle feedback van de huidige moderne oorlogsvoering kan worden geïntegreerd in de ontwikkeling van defensietechnologieën en -producten.

2. Niet-defensiewetgeving en -programma's van de EU

Knelpunten wegwerken en trajecten om defensiegereedheid te vergroten ten volle benutten

Vergunningsprocedures voor investeringen in de defensie-industrie en voor activiteiten op het gebied van defensiegereedheid zijn vaak te lang en omslachtig. Om die procedures te versnellen, is het van essentieel belang om ervoor te zorgen dat procedures voor milieueffectbeoordelingen en de naleving van milieuwetgeving (bv. inzake stadsplanning/ruimtelijke ordening, milieueffectbeoordelingen, geluid, bescherming van habitats en vogels, water- en afvalbeheer) bevorderlijk zijn voor het bereiken van defensiegereedheid in de huidige situatie. Deze in vreedstijd vastgestelde procedures moeten nu voorzien in vergunnings- of toelatingsprocedures die zijn afgestemd op de dringende behoeften aan defensiegereedheid om zo de massale en snelle opschaling te faciliteren van investeringen in de defensie-industrie en van activiteiten op het gebied van defensiegereedheid waarvoor meer flexibiliteit nodig is en die essentieel zijn om tegemoet te komen aan nieuwe veiligheidsbehoeften.

Hoewel vergunningen onder de verantwoordelijkheid van de lidstaten vallen, bevat het Unierecht een aantal regels met betrekking tot vergunningen, met inbegrip van, maar niet beperkt tot milieubeoordelingen. Het is van cruciaal belang om de volledige vergunningsprocedures voor investeringen in de defensie-industrie en activiteiten op het gebied van defensiegereedheid te vereenvoudigen en te versnellen en tegelijkertijd de normen voor de bescherming van het milieu en de mens in de hele Unie op een snellere manier te waarborgen. Dit kan worden bereikt door het opzetten van versnelde en als prioritair aangemerkte nationale vergunningsprocedures met een enkel contactpunt voor de industrie, met als doel de administratieve lasten te beperken en de vergunningsprocedures voor activiteiten op het gebied van defensiegereedheid te versnellen. Op verzoek van de lidstaten staat de Commissie klaar om advies en hulp bij capaciteitsopbouw te verstrekken voor de opzet van de regeling voor versnelde vergunningverlening.

Het is van fundamenteel belang om strenge normen voor de bescherming van het milieu en de gezondheid van de mens door de toepassing van de milieuwetgeving van de Unie te waarborgen en tegelijkertijd de verwezenlijking van de doelstelling van defensiegereedheid tegen 2030 veilig te stellen. Hoewel de meeste milieuwetgeving van de Unie afwijkingen voor publieke doelstellingen bevat, leiden uiteenlopende interpretaties en wijzen van uitvoering in de lidstaten tot complexiteit en onzekerheid wat betreft de toepasselijke regels voor defensie-investeringen. De Commissie verduidelijkt hierbij dat de lidstaten gebruik kunnen maken van bestaande afwijkingen in verschillende

wetgevende handelingen van de Unie⁽¹²⁾, waarin is voorzien voor “hoger openbaar belang”, “openbare veiligheid” of “crisissituatie”, om defensiegereedheid in het toepassingsgebied daarvan op te nemen, wat defensie-investeringen van de industrie en de overheid, en activiteiten op het gebied van defensiegereedheid omvat. Wanneer er compenserende of verzachtende maatregelen worden toegepast, moeten die maatregelen ervoor zorgen dat de doelstellingen van de wetgeving worden gewaarborgd en dat zij evenredig zijn wat betreft overwegingen in verband met defensiegereedheid, zodat de doelstelling inzake defensiegereedheid in 2030 tijdig kan worden bereikt. De richtlijn betreffende de milieueffectbeoordeling⁽¹³⁾ voorziet in een vrijstelling voor projecten die essentieel zijn voor defensie, en die vrijstelling kan ook worden gebruikt voor projecten en activiteiten op het gebied van defensiegereedheid. Bovendien voorzien de richtlijn betreffende afgedankte elektrische en elektronische apparatuur⁽¹⁴⁾ en de richtlijn betreffende de beperking van gevaarlijke stoffen⁽¹⁵⁾ in een vrijstelling voor militaire doeleinden die de doelstelling van defensiegereedheid omvat.

Het aquis van de Unie op het gebied van chemische stoffen heeft een grote rol gespeeld bij het handhaven van een hoog niveau van bescherming van de menselijke gezondheid en het milieu en het vergemakkelijken van het vrije verkeer van stoffen op de interne markt, waarbij het tegelijkertijd rekening houdt met sociaal-economische voordelen. Het handhaven van een hoog niveau van veiligheid op het werk en goede arbeidsomstandigheden is ook van cruciaal belang om de aantrekkelijkheid van het werken in de defensiesector als beroepskeuze te vergroten en er tegelijkertijd voor te zorgen dat de doelstellingen op het gebied van defensiegereedheid daadwerkelijk kunnen worden bereikt.

Momenteel voorziet het aquis van de Unie op het gebied van chemische stoffen niet uitdrukkelijk in het uitvoeren van een vroegtijdige beoordeling van de gevolgen voor de defensie-industrie in het kader van het verbieden of beperken van chemische stoffen uit hoofde van de verordening inzake de registratie en beoordeling van en de autorisatie en beperkingen ten aanzien van chemische stoffen (Reach)¹⁶. De Commissie merkt op dat de

(¹²) Bijvoorbeeld afwijkingen in de habitatrichtlijn, Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PB L 206 van 22.7.1992, blz. 7), in de kaderrichtlijn water, Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid (PB L 327 van 22.12.2000, blz. 1), in de vogelrichtlijn, Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (gecodificeerde versie) (PB L 20 van 26.1.2010, blz. 7), en in de verordening betreffende de overbrenging van afvalstoffen, Verordening (EU) 2024/1157 van het Europees Parlement en de Raad van 11 april 2024 betreffende de overbrenging van afvalstoffen, tot wijziging van de Verordeningen (EU) nr. 1257/2013 en (EU) 2020/1056 en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1013/2006 (PB L 1157 van 30.4.2024, blz. 1).

(¹³) Richtlijn 2011/92/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 betreffende de milieueffectbeoordeling van bepaalde openbare en particuliere projecten (codificatie) (PB L 26 van 28.1.2012, blz. 1).

(¹⁴) Richtlijn 2002/96/EG van het Europees Parlement en de Raad van 27 januari 2003 betreffende afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA) (PB L 37 van 13.2.2003, blz. 24).

(¹⁵) Richtlijn 2011/65/EU van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2011 betreffende beperking van het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen in elektrische en elektronische apparatuur (PB L 174 van 1.7.2011, blz. 88).

(¹⁶) Verordening (EG) nr. 1907/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 18 december 2006 inzake de registratie en beoordeling van en de autorisatie en beperkingen ten aanzien van chemische stoffen (REACH), tot oprichting van een Europees Agentschap voor chemische stoffen, houdende wijziging

mogelijkheid van een vrijstelling in het belang van defensie reeds is opgenomen in de Reach-verordening, maar dat deze vrijstelling in het belang van defensie in bepaalde lidstaten op restrictieve wijze is toegepast. Bovendien wordt deze vrijstelling op ad-hocbasis toegepast, hetgeen niet in overeenstemming is met de doelstelling inzake defensiegereedheid voor 2030 en het vereiste om de defensieproductie tegen 2030 dringend op te voeren. De Commissie stelt daarom voor de voorwaarden voor het gebruik van de nationale vrijstelling uit hoofde van de Reach-verordening te verruimen en moedigt de lidstaten aan het potentieel ervan ten volle te benutten voor het vervullen van defensiebehoeften, met inbegrip van activiteiten op het gebied van defensiegereedheid. Met de komende vereenvoudiging van Reach beoogt de Commissie de doelstelling inzake defensiegereedheid er uitdrukkelijk in op te nemen en er aldus voor te zorgen dat overwegingen met betrekking tot defensie, waaronder ook de indirecte effecten op de toeleveringsketens voor defensie, uitgebreid worden beoordeeld. Op die manier zou de doelstelling inzake defensiegereedheid, met inbegrip van de indirecte effecten op de toeleveringsketens voor defensie, in een vroeg stadium en volledig kunnen worden beoordeeld. Om de samenhang tussen alle onderdelen van het acquis van de Unie op het gebied van chemische stoffen te waarborgen, wordt een soortgelijke vrijstelling voorgesteld voor de verordening betreffende indeling, etikettering en verpakking⁽¹⁷⁾ en de biocidenverordening⁽¹⁸⁾. Met betrekking tot de verordening betreffende persistente organische verontreinigende stoffen⁽¹⁹⁾, die het Verdrag van Stockholm uitvoert, stelt de Commissie voor dat behoeften inzake defensiegereedheid in de voorbereidende stadia op EU-niveau aan de orde moeten worden gesteld, dus vóórdat verboden of beperkingen op internationaal niveau in het kader van het Verdrag worden vastgesteld, aangezien dat de fase is waarin mogelijke vrijstellingen kunnen worden overwogen. Daarnaast kunnen de lidstaten gebruikmaken van vrijstellingen van rapportagevereisten om gevoelige informatie te beschermen op basis van veiligheidsbelangen op nationaal of Unieniveau.

In het kader van de versterking van de productiecapaciteit van de defensie-industrie van de Unie om de nu ontbrekende kritieke vermogens te kunnen verwerven, moeten de defensie-industrie en de strijdkrachten defensie-uitrusting, onderdelen en grondstoffen snel, flexibel en kosteneffectief van buiten de Unie invoeren. Daartoe moedigt de Commissie de lidstaten aan ten volle gebruik te maken van de mogelijkheid om de invoerrechten op bepaalde wapens en militaire uitrusting die door of namens militaire defensie-autoriteiten worden ingevoerd uit derde landen, op te schorten⁽²⁰⁾. In aanvulling op een zo intensief mogelijke bevordering en uitbreiding van de binnenlandse capaciteit,

van Richtlijn 1999/45/EG en houdende intrekking van Verordening (EEG) nr. 793/93 van de Raad en Verordening (EG) nr. 1488/94 van de Commissie alsmede Richtlijn 76/769/EEG van de Raad en de Richtlijnen 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG en 2000/21/EG van de Commissie (PB L 396 van 30.12.2006, blz. 1).

⁽¹⁷⁾ Verordening (EG) nr. 1272/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2008 betreffende de indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels, tot wijziging en intrekking van de Richtlijnen 67/548/EEG en 1999/45/EG en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 1907/2006 (PB L 353 van 31.12.2008, blz. 1).

⁽¹⁸⁾ Verordening (EU) nr. 528/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2012 betreffende het op de markt aanbieden en het gebruik van biociden (PB L 167 van 27.6.2012, blz. 1).

⁽¹⁹⁾ Verordening (EU) 2019/1021 van het Europees Parlement en de Raad van 20 juni 2019 betreffende persistente organische verontreinigende stoffen (herschikking) (PB L 169 van 25.6.2019, blz. 45).

⁽²⁰⁾ Verordening (EU) 2021/2278 van de Raad van 20 december 2021 tot schorsing van de in artikel 56, lid 2, punt c), van Verordening (EU) nr. 952/2013 bedoelde rechten van het gemeenschappelijk douanetarief voor bepaalde landbouw- en industrieproducten, en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 1387/2013 (PB L 466 van 29.12.2021, blz. 1).

met name op het gebied van grondstoffen, kan daarnaast de vrijstelling van rechten die in het kader van de regeling autonome tariefschorsingen en -contingenten van toepassing is op bepaalde industriële producten, grondstoffen, halffabricaten of onderdelen die uit niet-EU-landen worden ingevoerd⁽²¹⁾, ook worden gebruikt om het concurrentievermogen van de defensiesector en daarmee de defensiegereedheid van de Unie te versterken.

Het potentieel van sommige technologieën, zoals artificiële intelligentie, voor superioriteit op defensiegebied is een belangrijke hefboom die dringend op Europees niveau moet worden versterkt. De verordening artificiële intelligentie van de Europese Unie⁽²²⁾ bevordert de ontwikkeling van artificiële-intelligentiesystemen volgens een risicogebaseerde aanpak, waarbij regels worden ingevoerd die in verhouding staan tot de risico's. Zij regelt niet het onderzoek vóór het in handel brengen op alle gebieden, met inbegrip van defensie, noch de ontwikkeling en het gebruik van artificiële intelligentie uitsluitend voor militaire, defensie- of nationale veiligheidsdoeleinden. De Commissie herinnert eraan dat de lidstaten testomgevingen voor regelgeving kunnen opzetten, die de flexibele en snelle ontwikkeling kunnen ondersteunen van artificiële-intelligentiesystemen met een hoog risico die relevant zijn voor militaire en defensiedoeleinden, om juridisch veilige ontwikkeling en tests mogelijk te maken.

Faciliteren van publieke en particuliere investeringen in de defensiesector

Onverminderd artikel 346 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) zijn de mededingingsregels van toepassing op defensie en dragen zij bij tot een betere werking van de interne markt. Tegelijkertijd mogen deze regels geen belemmering vormen voor een resolute opschaling van de sector, voor de bijdrage van die sector aan de doelstelling inzake defensiegereedheid voor 2030 en voor het vermogen van de lidstaten om doeltreffend te reageren op de uitdagingen van het verslechterende geopolitieke klimaat. De Commissie houdt bij de handhaving van de mededingingsregels (concentraties, antitrust en staatssteuntoezicht) terdege rekening met de specifieke kenmerken van de defensie-industrie en de Europese markt voor defensie-uitrusting en de bijdrage daarvan aan de doelstelling inzake defensiegereedheid.

De regeling voor **concentratiecontrole** van de Europese Unie is gericht op het behoud van goed functionerende markten, ook in de defensiesector. De defensiegereedheid van de Europese industrie hangt in belangrijke mate af van concurrerende markten die geavanceerde technologie en innovatie alsook een toereikende en flexibele productiecapaciteit kunnen leveren, waarbij ervoor wordt gezorgd dat concentraties niet zullen leiden tot een niveau van marktmacht dat de kosten voor de begrotingen van de lidstaten waarschijnlijk zal doen stijgen. Bij de lopende herziening van de richtsnoeren voor concentratie zal de Commissie voldoende gewicht toekennen aan de veranderde veiligheids- en defensieomgeving en vraagt zij belanghebbenden om input om deze aspecten doeltreffend aan te pakken. De Commissie zal met name de algemene voordelen beoordelen van een betere defensie en veiligheid in de Unie en de daaruit resulterende efficiëntieverbeteringen.

⁽²¹⁾ Mededeling van de Commissie inzake autonome tariefschorsingen en -contingenten (PB C 363 van 13.12.2011, blz. 6).

⁽²²⁾ Verordening (EU) 2024/1689 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 tot vaststelling van geharmoniseerde regels betreffende artificiële intelligentie en tot wijziging van de Verordeningen (EG) nr. 300/2008, (EU) nr. 167/2013, (EU) nr. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 en (EU) 2019/2144, en de Richtlijnen 2014/90/EU, (EU) 2016/797 en (EU) 2020/1828 (verordening artificiële intelligentie) (PB L, 2024/1689, 12.7.2024).

Wat **antitrust** betreft, staat de Commissie klaar om de Europese industrie richtsnoeren te verstrekken over samenwerkingsprojecten van bedrijven in de defensiesector, met name wanneer een dergelijke samenwerking noodzakelijk is om de productie op te schalen of wanneer individuele ondernemingen anders niet in staat zouden zijn een product alleen te ontwikkelen of te vervaardigen. Dit kan ook het geval zijn bij gezamenlijke aankopen van grondstoffen door defensiebedrijven. Bij de beoordeling van dergelijke overeenkomsten zal de Commissie ook rekening houden met de gegenereerde efficiëntieverbeteringen, met inbegrip van bijvoorbeeld de positieve effecten van een dergelijke samenwerking voor de defensiegereedheid en de veerkracht van de toeleveringsketens voor defensie en van de interne markt.

Aanzienlijke publieke en particuliere investeringen zijn van essentieel belang voor de opschaling van de industrie om de EU-doelstelling inzake defensiegereedheid voor 2030 te verwezenlijken. In het kader van dit streven kunnen de lidstaten gebruikmaken van de mogelijkheden die de tussentijdse evaluatie van de cohesiefinanciering biedt om de industriële defensievermogens en de militaire mobiliteit te ondersteunen⁽²³⁾. Zij kunnen ook middelen uit hun herstel- en veerkrachtplannen gebruiken voor vermogensinjecties in nationale stimuleringsbanken en -instellingen, alsook voor bijdragen aan EU-programma's voor satellietcommunicatie en aan het programma voor de Europese defensie-industrie (EDIP), zoals wordt benadrukt in de mededeling "NextGenerationEU — De weg naar 2026"⁽²⁴⁾. Om bijdragen aan het EDIP mogelijk te maken, moeten de lopende wetgevingstrialogen zeer snel worden afgerond en moet een faciliterende bepaling worden opgenomen. Deze extra mogelijkheden om EU-middelen te gebruiken voor defensie, vergroten de hoeveelheid beschikbare middelen en zorgen voor extra argumenten voor het wegnemen van onnodige belemmeringen of administratieve lasten ten behoeve van de doeltreffende inzet van defensie-investeringen.

Ten eerste vormen in deze context overheidsmaatregelen ter ondersteuning van investeringen in algemene infrastructuur, zoals verbreding van spoorwegtunnels of versteviging van weg- of spoorwegbruggen om mobiliteitscorridors tot stand te brengen, geen staatssteun, aangezien het gaat om activiteiten voor de verwezenlijking van publieke taken die verband houden met de uitoefening van overheidsprerogatieven. Hetzelfde geldt voor de functies van de strijdkrachten van de lidstaten, die in het algemeen ook tot de activiteiten voor de verwezenlijking van publieke taken behoren. De lidstaten hoeven deze maatregelen niet bij de Commissie aan te melden.

Ten tweede is er in de huidige context op nationaal en Unieniveau sprake van een groot belang bij het opvoeren van de defensieproductie en wordt vastgesteld dat marktdeelnemers er niet in slagen tijdig op deze behoefte te reageren als gevolg van een aantal objectieve factoren (bv. gefragmenteerde aanbestedingsmarkten, onzekerheid ten aanzien van de vraag in de loop van de tijd, toegang tot financiering). Daarom kan het specifieke geval van **staatssteunmaatregelen** ter ondersteuning van investeringen in productiecapaciteit voor defensieproducten en -diensten normaliter worden geacht essentiële veiligheidsbelangen te ondersteunen zonder dat de mededingingsvoorwaarden

⁽²³⁾ Voorstel voor een VERORDENING VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD tot wijziging van de Verordeningen (EU) 2021/694, (EU) 2021/695, (EU) 2021/697, (EU) 2021/1153, (EU) 2023/1525 en (EU) 2024/795 wat betreft het stimuleren van defensiegerelateerde investeringen in de EU-begroting met het oog op de uitvoering van het ReArm Europe-plan, COM(2025) 188 final van 22 april 2025.

⁽²⁴⁾ Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement en de Raad "NextGenerationEU — De weg naar 2026", COM(2025) 310 final van 4 juni 2025.

op de interne markt worden geschaad, waarmee het dus binnen de werkingssfeer van artikel 346 VWEU zou vallen. Wanneer artikel 346 VWEU van toepassing is op staatssteunmaatregelen, hoeven de lidstaten die maatregelen niet bij de Commissie aan te melden. Krachtens artikel 346 VWEU en de jurisprudentie ter zake wordt de noodzaak en de evenredigheid van nationale maatregelen ter bescherming van wezenlijke veiligheidsbelangen voor elk van die maatregelen afzonderlijk onderzocht, waarbij rekening wordt gehouden met de context en de gevolgen ervan. Een dergelijke bevinding met betrekking tot staatssteunmaatregelen doet dus geen afbreuk aan de beoordeling van de toepasselijkheid van artikel 346 VWEU op nationale maatregelen die van invloed zijn op andere voorschriften van de Unie, bijvoorbeeld op het gebied van overheidsopdrachten op defensiegebied. Regels ter bevordering van een Europese markt voor defensieproducten verbeteren de economische voorwaarden voor investeringen in defensieproductie en versterken zo de veiligheid van de Unie en haar afzonderlijke lidstaten. Op andere gebieden dan staatssteun zal dan ook nog steeds nauwlettend worden toegezien op alle verzoeken om een afwijking op grond van artikel 346 VWEU.

Ten derde kan overheidssteun die **staatssteun** vormt en niet onder artikel 346 VWEU valt, onder de verenigbaarheidsmogelijkheden vallen die worden geboden op grond van bestaande richtsnoeren, kaderregelingen of de algemene groepsvrijstellingsverordening⁽²⁵⁾. Dergelijke steun, in de vorm van individuele steun dan wel in de vorm van steunregelingen, kan ook rechtstreeks worden goedgekeurd op grond van artikel 107, lid 3, punt c), VWEU. Op grond van die bepaling kan de Commissie steunmaatregelen om de ontwikkeling van bepaalde vormen van economische bedrijvigheid, met inbegrip van essentiële inputs voor de productie van defensieproducten en -diensten, te vergemakkelijken, beschouwen als verenigbaar met de staatssteunregels, mits de voorwaarden waaronder het handelsverkeer plaatsvindt daardoor niet zodanig worden veranderd dat het gemeenschappelijk belang wordt geschaad. Bij de algemene afweging van de positieve en de negatieve effecten op de mededinging en het handelsverkeer zal de Commissie naar behoren rekening houden met de bijdrage die de maatregel levert aan de doelstelling inzake defensiegereedheid voor 2030, alsook met de specifieke kenmerken van de defensiemarkt, waar de vraag afkomstig is van lidstaten die zeggenschap hebben over de verwerving van defensiegerelateerde producten en technologieën, alsook over de uitvoer daarvan. Tot de elementen die bij die algemene afweging als positief moeten worden meegewogen, behoren bijvoorbeeld het feit dat de steun wordt toegekend in het kader van EU-programma's⁽²⁶⁾, de bijdrage die de investering levert aan het vervullen van de veerkrachtbehoeften van de Unie en de noodzaak voor de lidstaten om hun essentiële veiligheidsbelangen te beschermen; de door het project ondersteunde grensoverschrijdende samenwerking, indien van toepassing; de positieve effecten op de interoperabiliteit en voorzieningszekerheid van defensiegerelateerde producten of inputs daarvan in de hele Unie⁽²⁷⁾, de vermindering van de afhankelijkheid van derde landen of de bijdrage van het project aan het dichten van kritieke lacunes op het

⁽²⁵⁾ Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PB L 187 van 26.6.2014, blz. 1).

⁽²⁶⁾ Zoals de EU-programma's voor de defensie-industrie en de cohesiefondsen.

⁽²⁷⁾ Wanneer producten kunnen voorzien in de behoeften van meerdere gebruikers in de hele Unie, gaat het bijvoorbeeld om gestructureerde inspanningen om een gediversifieerd aanbod te waarborgen.

gebied van defensievermogens, met inbegrip van, maar niet beperkt tot, die welke in het witboek en het SAFE-instrument zijn vastgesteld⁽²⁸⁾.

De Commissie zal prioriteit geven aan de behandeling van zaken die betrekking hebben op de doelstelling inzake defensiegereedheid, ongeacht of deze als individuele steun dan wel als steunregelingen zijn aangemeld. Bij haar beoordeling zal zij ervoor zorgen dat, voor zover het gaat om aan te melden staatssteun, dergelijke steun noodzakelijk en evenredig is en niet tot overcompensatie leidt. De Commissie zal bijzondere aandacht besteden aan kwesties of verzoeken om verduidelijking die aan de orde worden gesteld in het kader van de voorbereidingen van de lidstaten voor de uitvoering van SAFE, overeenkomstig het in dat instrument vastgestelde tijdschema⁽²⁹⁾, maar ook aan de beoordeling van de vraag of de uitbreiding van de defensieproductie en/of de opschaling van de defensie-industrie met het oog op defensiegereedheid voor 2030, leidt tot bepaalde beperkingen binnen defensiegerelateerde sectoren, onder meer als gevolg van beperkte toegang tot financiering. Indien nodig zal de Commissie passende en tijdige richtsnoeren verstrekken voor de beoordeling van overheidssteun voor de defensiesector⁽³⁰⁾. Om te begrijpen of dergelijke richtsnoeren nodig zijn en, zo ja, wat de mogelijke reikwijdte ervan is, zal de Commissie proactief op zoek gaan naar input door middel van een permanente en gestructureerde dialoog met de lidstaten (met inbegrip van alle relevante autoriteiten gezamenlijk, bv. de autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor staatssteun, industrie en defensie) alsook met andere belanghebbenden.

Het stimuleren van overheidsinvesteringen in de defensie-industrie is onontbeerlijk en dringend, maar niet voldoende. In de mededeling over de spaar- en investeringsunie⁽³¹⁾ werd, in aansluiting op het witboek over de gereedheid van de Europese defensie 2030, gewezen op het belang van het mobiliseren van particuliere financiering voor de defensie-industrie en werd opgemerkt dat doortastende en dringende maatregelen nodig zijn om de financieringsmogelijkheden voor bedrijven van de Europese technologische en industriële defensiebasis aanzienlijk uit te breiden. Europese ondernemingen, met inbegrip van kleine en middelgrote ondernemingen en midcap-ondernemingen⁽³²⁾, moeten betere en flexibelere toegang krijgen tot kapitaal, met inbegrip van garantie-instrumenten om de risico's van investeringen te verminderen, zodat zij hun oplossingen naar een industriële schaal kunnen brengen en zo de industriële opschaling stimuleren die de Unie nodig heeft.

⁽²⁸⁾ Verordening (EU) 2025/1106 van de Raad van 27 mei 2025 tot vaststelling van het instrument “Optreden voor de veiligheid van Europa (SAFE) door middel van versterking van de Europese defensie-industrie” (PB L, 2025/1106, 28.5.2025).

⁽²⁹⁾ Lidstaten die financiële bijstand in het kader van het SAFE-instrument willen ontvangen, geven uiterlijk eind juli 2025 blijk van hun belangstelling. Kort daarna zullen zij van de Commissie een kennisgeving ontvangen inzake de voorlopige toewijzingen van de voor elke lidstaat beschikbare leningbedragen. Uiterlijk eind november 2025 moeten de lidstaten een verzoek om financiële bijstand indienen, vergezeld van hun investeringsplan voor de Europese defensie-industrie. De ondertekening van een leningsovereenkomst met de Commissie zal de lidstaten in staat stellen financiering te ontvangen.

⁽³⁰⁾ Richtsnoeren inzake de verenigbaarheid van staatssteun kunnen, afhankelijk van de behoeften, verschillende vormen aannemen, van een vademecum van relevante precedentes of een interpretatieve mededeling tot zelfbindende richtsnoeren of kaderregelingen van de Commissie.

⁽³¹⁾ Mededeling van de Commissie “Spaar- en investeringsunie. Een strategie om in de EU de welvaart van burgers en het economische concurrentievermogen te stimuleren”, COM(2025) 124 final van 19 maart 2025.

⁽³²⁾ Aanbeveling (EU) 2025/1099 van de Commissie van 21 mei 2025 betreffende de definitie van kleine midcapondernemingen (PB L, 2025/1099, 28.5.2025).

In het kader van het InvestEU-fonds⁽³³⁾ gelden voor financierings- of investeringsverrichtingen die worden aangemerkt als “strategische investeringen”, met inbegrip van investeringen in defensie, specifieke subsidiabiliteitsbeperkingen, die een belemmering kunnen vormen voor een doeltreffend gebruik van het InvestEU-fonds ter ondersteuning van investeringen in de Europese technologische en industriële defensiebasis. De Commissie stelt voor de subsidiabiliteitscriteria voor de defensiesector aan te passen aan de specifieke kenmerken van de financieringsinstrumenten (schuld, schuldgaranties en eigenvermogensfinanciering) die in het kader van het InvestEU-fonds worden aangeboden, met behoud van de nodige waarborgen. Dit zal de toegang tot financiering verbeteren en vereenvoudigen en het mogelijk maken de groei en ontwikkeling van de Europese industriële en technologische defensiebasis beter te ondersteunen.

Hoewel het kader voor duurzame financiering van de Unie⁽³⁴⁾ de financiering van de defensiesector niet in de weg staat, kunnen zowel de financiële als de defensiesector baat hebben bij aanvullende verduidelijkingen inzake de toepassing ervan door middel van een mededeling met richtsnoeren. Om investeerders rechtszekerheid te bieden, verduidelijkt de Commissie dat alleen wapens die verboden zijn op grond van de internationale wapenverdragen waarbij de meerderheid van de lidstaten partij is, in aanmerking komen om te worden uitgesloten in het kader van de op Parijs afgestemde benchmarks en de klimaattransitiebenchmarks. Daarnaast verduidelijkt de Commissie dat bij de verplichtingen inzake duurzaamheidsrapportage ten volle rekening wordt gehouden met de behoeften en specifieke kenmerken van de defensie-industrie, met name door te verduidelijken dat de defensie-industrie met een grotere waarschijnlijkheid dan andere sectoren gebruik zal maken van bepalingen om gevoelige informatie achter te houden (bijvoorbeeld over leveringsvolumes van grondstoffen of bepaalde duurzaamheidsgerelateerde financiële informatie). Indien gerechtvaardigd, zal de Commissie in 2025 naar aanleiding van de lopende herzieningen van de richtlijn inzake duurzaamheidsrapportering door ondernemingen⁽³⁵⁾ aanvullende aanpassingen doen in het kader van de komende herziening van de Europese standaarden voor duurzaamheidsrapportage⁽³⁶⁾. Tot slot zal de Commissie in het kader van de herziening van de verordening betreffende informatieverschaffing over duurzaamheid in de financiële dienstensector⁽³⁷⁾, indien nodig, verduidelijkingen verstrekken over het verband tussen defensie-investeringen en het duurzaamheidskader van de EU wat de verwezenlijking van de doelstelling inzake defensiegereedheid betreft.

⁽³³⁾ Verordening (EU) 2021/523 van het Europees Parlement en de Raad van 24 maart 2021 tot vaststelling van het InvestEU-programma en tot wijziging van Verordening (EU) 2015/1017 (PB L 107 van 26.3.2021, blz. 30).

⁽³⁴⁾ Verordening (EU) 2020/852 van het Europees Parlement en de Raad van 18 juni 2020 betreffende de totstandbrenging van een kader ter bevordering van duurzame beleggingen en tot wijziging van Verordening (EU) 2019/2088 (PB L 198 van 22.6.2020, blz. 13).

⁽³⁵⁾ COM(2025) 81 final.

⁽³⁶⁾ Gedelegeerde Verordening (EU) 2023/2772 van de Commissie van 31 juli 2023 tot aanvulling van Richtlijn 2013/34/EU van het Europees Parlement en de Raad wat betreft standaarden voor duurzaamheidsrapportage (PB L, 2023/2772, 22.12.2023).

⁽³⁷⁾ Verordening (EU) 2019/2088 van het Europees Parlement en de Raad van 27 november 2019 betreffende informatieverschaffing over duurzaamheid in de financiële dienstensector (PB L 317 van 9.12.2019, blz. 1).

Vaardigheden ontwikkelen en zorgen voor werkgelegenheidskaders die zijn afgestemd op defensiegereedheid

Het wegwerken van vermogenslacunes en het opvoeren van de defensieproductie hangt af van de beschikbaarheid van gespecialiseerde vaardigheden en innovatieve talenten in de defensie-industrie, waarbij het mede gaat om spelers binnen de toeleveringsketens, van kleine en middelgrote ondernemingen tot hoofdcontractanten. Hoewel binnen de Europese defensiesector geschoolde en gespecialiseerde werknemers actief zijn, is een grootschalige industriële opschaling van de defensiesector alleen mogelijk als de sector meer talent weet aan te trekken, op te leiden, in dienst te nemen, bij en om te scholen en te behouden, variërend van monteurs tot ingenieurs en gespecialiseerde deskundigen. Het vergroten van het aandeel STEM-afgestudeerden is in dit verband een eerste vereiste. De vaardigheidsunie⁽³⁸⁾, met inbegrip van het onderliggende strategisch plan voor STEM-onderwijs, zal de bij- en omscholing van de beroepsbevolking ter ondersteuning van de defensie-industrie vergemakkelijken, onder meer door middel van versterking van het pact voor vaardigheden⁽³⁹⁾, evaluatie en invoering van gerichte academies voor vaardigheden en ondersteuning van kenniscentra voor beroepsopleiding. De Commissie zal in overeenstemming met de strategie voor de Europese defensie-industrie⁽⁴⁰⁾ aanvullende kenniscentra voor beroepsopleiding voor de defensie-industrie alsook de mobiliteit van arbeidskrachten en defensiegerelateerd onderwijs ondersteunen, met name via de mogelijkheden die worden geboden door de programma's voor de Europese defensie-industrie en door Erasmus+.

Het waarborgen van hoge normen op het gebied van gezondheid, veiligheid en arbeidsrechten van strijdkrachten en werknemers in de defensie-industrie is van cruciaal belang om de doelstelling van defensiegereedheid van Europa volledig te verwezenlijken en geschoold personeel aan te trekken en te behouden. Militair personeel en werknemers in de industrie vervullen een cruciale rol wanneer de oorlog aan onze grenzen woedt, maar ook wanneer het erom gaat een langdurige Europese vrede tot stand te brengen. De arbeidstijdenrichtlijn⁽⁴¹⁾ is een hoeksteen van het acquis van de Unie op sociaal en werkgelegenheidsgebied en waarborgt de gezondheid en veiligheid van werknemers door middel van minimumnormen voor werk- en rusttijden. In het huidige geopolitieke landschap moet bij de toepassing van de bepalingen van de richtlijn zorgvuldig aandacht worden besteed aan de doelstelling inzake defensiegereedheid teneinde te zorgen voor flexibiliteit op defensiegebied en de industriële opschaling tegen 2030 aan te jagen. Wat de industriële productie en de verlening van aanverwante diensten in de defensiesector betreft, verduidelijkt de Commissie dat de afwijkingen waarin de richtlijn voorziet⁽⁴²⁾, kunnen worden gebruikt wanneer er sprake is van een toename van de activiteiten, waaronder ook voor defensiegereedheid, en verzoekt zij de lidstaten juridische duidelijkheid te verschaffen en rechtszekerheid te bieden bij de toepassing ervan. Wat de strijdkrachten betreft, heeft het Hof van Justitie bevestigd dat de richtlijn mogelijk buiten

⁽³⁸⁾ Mededeling van de Commissie “De vaardigheidsunie”, COM(2025) 90 final van 5 maart 2025.

⁽³⁹⁾ Mededeling van de Commissie “Europese vaardighedenagenda voor duurzaam concurrentievermogen, sociale rechtvaardigheid en veerkracht”, COM(2020) 274 final van 1 juli 2020.

⁽⁴⁰⁾ Gezamenlijke mededeling “Een nieuwe strategie voor de Europese defensie-industrie — De paraatheid van de EU waarborgen door te zorgen voor een snel reagerende en weerbare Europese defensie-industrie”, JOIN(2024) 10 final van 5 maart 2024.

⁽⁴¹⁾ Richtlijn 2003/88/EG van het Europees Parlement en de Raad van 4 november 2003 betreffende een aantal aspecten van de organisatie van de arbeidstijd (PB L 299 van 18.11.2003, blz. 9).

⁽⁴²⁾ Met name in de artikelen 17 en 18 van Richtlijn 2003/88/EG.

toepassing wordt gelaten met betrekking tot bepaalde specifieke activiteiten, waaronder actieve inzet. Met behoud van de bestaande flexibiliteit zal de Commissie met de lidstaten en de sociale partners overleggen over de toepassing van de richtlijn op militair personeel van de strijdkrachten, onder meer over de vraag of het opportuun is de richtlijn te wijzigen om de bestaande vrijstellingen te versterken.

Conclusie

Er woedt opnieuw een gewapend conflict in Europa en de geostrategische en hybride dreigingen waarmee wij te maken krijgen, nemen steeds grotere vormen aan. In dit decennium zal een nieuwe internationale orde ontstaan. Als we niet zomaar de gevolgen willen aanvaarden die dit voor Europa en de wereld zal hebben, moeten we deze nieuwe orde vormgeven. Het is nu tijd om de defensiegereedheid van Europa te vergroten, die is verzwakt door decennia van onderinvestering in defensievermogens, aanzienlijke vermogenslacunes en onnodige bureaucratie die de lidstaten dringend moeten aanpakken.

De enorme stijging van de Europese defensie-uitgaven die is aangekondigd in het ReArm Europe-plan/Readiness 2030 en wordt aangevuld door een specifiek financieel instrument ter ondersteuning van de defensie-investeringen van de lidstaten, vereist een herziening van de bestaande EU-wetgeving om flexibeler te zijn en meer defensie-investeringen aan te trekken. Het moet eenvoudiger, sneller en flexibeler. Dit omnibuspakket voor defensiegereedheid bouwt voort op de resultaten van brede openbare raadplegingen en op de strategische en uitvoeringsdialogen met de industrie en de lidstaten; het stelt een mentaliteitsverandering voor waarmee gereedheid en flexibiliteit op defensiegebied verankerd kunnen worden in het wetgevingskader van de Unie: wegnemen van regelgevingsbelemmeringen, vereenvoudigen en harmoniseren van specifieke regels en procedures voor de defensiesector, alsook van regels van de Unie die gevolgen hebben voor de defensie-industrie en die niet specifiek op defensie zijn gericht. Daarmee worden de uitdagingen aangepakt waarmee de defensie-industrie te maken heeft en die de Europese technologische en industriële defensiebasis beletten om zo flexibel mogelijk te reageren op de huidige toegenomen behoeften van de Unie, met name gezien de toegenomen mondiale spanningen en de aanvalsoorlog in Oekraïne.

De geschiedenis zal het ons niet vergeven als wij nu talmen of dralen. Onze missie staat in dienst van de onafhankelijkheid van Europa. Dit omnibuspakket voor de defensiegereedheid van Europa vormt een belangrijke stap in de richting van de opbouw van een onafhankelijk Europa, die in dienst staat van de *Pax Europaea* en tot doel heeft Europa beter in staat te stellen de vrede en veiligheid te waarborgen, opdat onze toekomst vrij zal zijn van dwang en agressie en de volgende generaties de Europese droom, waarvoor onze oprichters zo hard hebben gestreden, in vrede en welvaart waar zullen kunnen maken, doordat oorlog en de daaruit voortvloeiende massale menselijke verliezen en milieuschade worden afgewend.